

STRAST I LJUBAV

(Iz autobiografije duha)

Ivan Mužić

... Kad čovjeka opsjedne strast, ništa mu ne znače načela, koja su mu inače sveta, ni osobe, koje ga nikad nisu razočarale. Dužnost tada zaboravlja i onaj, koji je ustrajno propovijedao o vojniku iz Pompeja, onome koji je ostao uspravan na straži, dok ga je zasipala užarena lava. Strast hoće ostvarenje nemogućeg, i zato se ispunjava i kroz ženu, koja ne voli, a čija duša mora biti osvojena tako, da se ona u slobodi daruje sva, u svakoj misli i svakom osjećaju. Ova je strast spremna dragovoljno opteriti sebe svim bolima one koja se voli, čak joj i grijehe preuzeti na sebe. A kad se postane jedno, poželi se zauvijek iščeznuti, pa makar i u smrt. Dakako, u smrt iz požude za neostvarivim, a ne u samoubojstvo zbog mučenja s besmisлом. U ispunjenju strasti sluti se — smisao, i kad se tako osjeti intimnost s vragom, očituje se priča o istočnom grijehu kao istina o sklonosti ljudske naravi na zlo.

... Zapad, jedini svijet za koji znam, sazdan je iz bunta. Zapadnjak se ponosi zbiljom, da je svoju istinsku kulturu viteza i sveca stvarao sam protiv mase. On zna da je civilizacija, koju je nametnuo planetu, nastala isključivo iz duha njegovih predaka konkvistadora, iz žara koji je kršćanstvo bez uspjeha pokušalo oplemeniti da se ne bi razulario. Ta strast hoće da bude iznad osjećaja straha, bola i smrti. Ona uništava sve, što joj se suprotstavi težeći za samoispunjenjem do obogotvorenja. U tom smislu ona je demonska i vodi svoga pjesnika u samouništenje. Iz nje je nastala metafizička izdaja na prostoru jedine kulture u kojoj se Bog htio utjeloviti. S iščezavanjem te uljudbe nestaje sâm smisao življenja.

* * *

Znam, da se ljubav potvrđuje kroz žrtvu, i da samo takva oprašta sve, čak i mržnju. Često poželim i sam postati takav, očovječiti se. Ali kako, kad se mogu ugledati samo u Tvoj primjer, Kriste! Ti, koji si za života pridobio samo dvanaest apostola, koji si za vrijeme muke bio izdan od svih i čije su uskrснуće najvjerniji ispovijedili, kad si im se ukazao, znaš, kako se teško susresti s ljudskošću.

Tvoje stvorenje Tvoj nauk — da ostavi sve i pođe za Tobom — ne može shvatiti, jer je snaga za življenje u skrajnosti, osobina mladosti, koja je za zapadnjaka završila u njegovu srednjem vijeku. On, koji više nema snage ni za mržnju intimno smatra, da je svet, ako ne nanosi drugome zlo, a ne mori ga, kao ni životinju, što propušta činiti dobro. Zar mogu uopće voljeti oni, koji masovni pokolj nerođenih smatraju samo čišćenjem tijela? Ti možeš ovakvima oprostiti, jer ne znaju, što čine, ali ja ne sumnjam, da bi oni i mene umorili, čim umisle, da im smetam. Tvoj učenik Toma Kempenac davno je razumio, kako svaki put, što je više s ljudima, postaje manji čovjek. Osjećajući jednako kao i on, zaključio

sam, kako mogu voljeti druge samo radi Tebe i da je upravo u tome jedini smisao ove sa zemaljskog stajališta sasvim apsurdne ljubavi, koju si zapovjedio prema svakom bližnjem pa i neprijatelju. Kad bih mogao voljeti drugoga radi njega samoga, zato da se on sam osjeti sretan, onda bih bio kao Ti. A meni je nemoguće postati kao Ti, koji si znao, da će Te kroz cijelu povijest raspinjati oni, za koje si se dao raspeti. Tako se može žrtvovati snaga vjere, koja doista može premještati gore. Ti također znaš, kako me nije strah što bih slijedeći Tebe sigurno završio na nekom drvetu kao i Ti. Nije teško izdahnuti, ali je neizdrživo popljuvan i nemoćan ginuti na svojoj Kalvariji. A svatko tko hoće ići za Tobom mora najprije započeti rat s mentalitetom svojih bližnjih. Ti osobno nisi došao na zemlju, da doneseš mir, pa si nam tako dao primjer misionarenja. Drukčije nije ni moguće vratiti Tvojim stvorovima mogućnost slobodnog izbora. Poštovati toga bližnjega takva kakav je, a opredmećen je, značilo bi biti suodgovoran u zločinu lažnih mesija, koji su svojim naukama i moćima toliko uništili osobnost čovjeka da on danas i ne osjeća ljubav. A onaj, tko ne doživljava ljubav, koji čak uživa u mučenju drugoga, prije će povjerovati u svojoj racionalističkoj tamnici u postojanje Boga negoli u Božju ljubav. On će priznati toga Boga barem zato da nekoga drugoga može optužiti i za svoje zlo u svijetu.

Bračna zajednica služi tom čovjeku kao jedina iluzija, da su ljudski odnosi mogući. On ni sebi ne priznaje kako u brak stvarno bježi kao u spas od straha osamljenosti. Prvotni plamičak u tom zajedništvu, koji se kod njega inače gasi tjelesnim zadovoljenjem, tek podsjeća na postojanje praiskonske strasti. Taj čovjek zaboravlja čak na uživanje u erosu, kako su to znali poganski preci, tako da nasladu sve manje doživljava, a sve više o njoj sanja. Dakako, da onaj, koji voli isključivo sebe, ne može voljeti ni svoju ženu. Istina je da ni Ti nisi posebno izdvojio takvu ljubav muža prema ženi, ali to može samo značiti, da bi prema njoj trebalo osjećati jednaku ljubav kao i prema svakom drugom ljudskom biću. Jer ljubav je jedinstvena, ne može biti ni manja ni veća, postoji ili ne postoji, sveobuhvatna je. Tvoj je ideal posvećeno djevičanstvo. I Pavao misli, da bolje čini tko se ne oženi, ali znajući kolikima nedostaje volje za beženstvo, morao je naučavati da je bolje ženiti se nego izgirati od strasti. Svjestan da se svaka žudnja svršava u ispunjenju, založio se za nerazrešivost braka u kojemu bi ljubav nadomjestila požudu. On, budući da je osobno iskusio, kako se snaga strasti može preobratiti u svetost, preporuča, da i oni koji imaju žene žive kao da ih nemaju. No nama izgleda da se i Pavao odviše ufao. Suočeni smo s takvim trijumfom zla, da nam najčešće izgleda besmisleno nadati se protiv nade. I zato vjerujem, da ćeš se pojaviti uskoro. Bilo bi besmisleno da vrijeme u kojem je potpuno nestao pojam grijeha i dalje teče. Jer, kad dođeš, moći ćeš suditi samo nekoliko jakih, koji su znali za Tebe, a umirali su za strast, koju su doživljavali kao svoju sudbinu. Nisu mogli tu puninu snage svetački potvrditi i tako, da izdrže život takav kakav je, pa makar i samo zato, što je to najmučnije. Vjerujem, da ćeš ipak oprostiti onima od nas, kojima je povijest ubila vjeru i u — sebe.

(Odlomci iz veće cjeline)